

Добіжа В. В.

ORCID: 0000-0002-5540-9781

кандидат політичних наук,

доцент кафедри правового регулювання економіки і правознавства

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Західноукраїнського національного університету

м. Вінниця, Україна

Колесник О. В.

ORCID: 0000-0002-6995-983X

викладач вищої категорії циклової комісії правових

та психологічних дисциплін

Вінницький коледж економіки та підприємництва

Західноукраїнського національного університету

м. Вінниця, Україна

ЗАРОДЖЕННЯ ПАЛЕСТИНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК У 20–30 РОКАХ ХХ СТ.

Ключові слова: Палестинська проблема, конфлікт, Ізраїль, Палестина, євреї, араби, мусульмани.

Наприкінці XIX – на початку ХХ ст., мабуть, найважливішим питанням зовнішньої політики великих держав того часу було так зване Східне питання, складовою частиною якого було палестинське. Палестина так і не стала сферою інтересів однієї держави. Тут намагалися закріпитися усі, і ніхто не хотів поступатися.

Території Великої Сирії (Біяд-аш-Шам), що входили до складу Османської імперії ще до Першої світової війни, були об'єктом зазіхання з боку Англії, Франції, Німеччини та сіоністського руху, який намагалися налагодити контакти з провідними країнами Європи.

З початком Першої світової війни серед євреїв з'являється надія на те, що їхнє питання про утворення власної держави буде вирішено, хоча той час не був надто сприятливим для політичної активності єврейського народу. Та не всі єврейські діячі були прихильниками пасивного очікування.

Після війни активізувалися і сіоністський рух. Євреї висунули ряд вимог, що стосувалися Палестини, котра мала стати англійською підмандатною територією. Це, наприклад, створення єврейської організації, основним завданням якої було керівництво роботою по заселенню та розвитку країни, при цьому права інших національностей будуть

гарантовані. Арабська мова нарівні з ідиш – офіційна мова. Визнання національного дому повинно проявитись у перейменуванні Палестини у Ерец-Ізраїль, тобто держава Ізраїлю, єврейський прапор мав стати прапором всієї країни. Деякі діячі висунули вимогу негайно проголосити єврейську незалежну державу.

Отже, подальший розвиток палестинської проблеми відбувався у нових умовах. Отримавши мандат на Палестину та Ірак, англійці одразу ж у серпні 1921р. замінили короля Абдаллаха його братом Фейсалом, відлучивши від Палестини землі на схід від Йордану, утворивши незалежну державу Трансіорданії.

Враховуючи арабське незадоволення Великобританія ще у 1922 р. видала «Білу книгу», автором якої був У.Черчіль, який тоді займав посаду міністра колоній. У ній проголошувався намір обмежити єврейську еміграцію, оскільки країна економічно не може поглинути таку кількість людей [4, с. 158]. Однак насправді все було інакше – і надалі продовжувалася єврейська еміграція, відбувалося формування економічних, суспільно-політичних та адміністративних установ, і надалі загострювалися арабо-єврейські відносини. Згодом, після подій біля Стіни Плачу в Єрусалимі, у серпні 1929 р., Англія видає нову «Білу книгу» (Пассфілда). Вона передбачала обмеження сіоністської колонізації та «рівноцінність обов'язків Англії як перед євреями, так і перед арабами Палестини». Однак досить швидко, у 1931 р., ця «Біла книга» була дезавуйована під тиском керівника ВСО Х. Вейцмана.

З початком Другої світової війни, палестинське питання відійшло на другий план. Євреї тимчасово припинили політичні баталії з Англійцями та брали участь у війні. Давид Бен-Гуріон, висловлюючи думку багатьох євреїв, заявив: «Ми будемо воювати проти Гітлера, так ніби нема Білої книги, й ми будемо боротися проти Білої книги, так ніби нема Гітлера».

В перше десятиліття британського мандату єврейське населення Палестини значно збільшилося. На цей час припадає дві алії. В період третьої алії (1919–1923 рр.) в країну приїхало близько 35 тис. іммігрантів. По суті ця алія була продовженням попередньої, перерваної під час Першої світової війни. Серед переселенців домінували прихильники найрізноманітніших напрямів соціалізму та активісти халуціанського руху (піонерського), яких з Європи направляли до Палестини. Перед тим вони проходили спеціальну підготовку, як жити та працювати у важких умовах Палестини. Третя алія була більш економічно успішною, ніж попередня. Саме на початку 20-х років завдяки вдалим умовам, створеними для єврейських колоністів британською мандатною владою, розпочинає формуватися самостійна, «самоокупна» єврейська економіка. Етнічно у третій алії переважали вихідці з Росії. Носії традиційної єврейської культури з «місць осілости» практично не приїжджали у Палестину. Справа в тому, що в ті роки «палестинський варіант» еміграції розглядався майже виключно носіями сіоністської

ідеології. Сіоністи в цей же час вели боротьбу за вплив на єврейську діаспору не тільки з інтернаціоналістами з робітничих партій, але і рабинами, що притримувалися крайніх консервативних поглядів. Сіоністів вони вважали «відступниками від віри батьків». Саме рабини визначали політичну і духовну атмосферу в єврейських містечках і вони були не зацікавлені в розповсюдженні ідей переселення в Палестину серед традиційних єврейських громад.

Наступна, четверта хвиля тривала з 1924 р. до 1928 р. За цей час сюди приїхало біля 85 тис. чоловік. В значній мірі складалася із представників середнього класу, переважно із Польщі, влада якої розпочала дискримінаційну політику щодо євреїв. Багато із цих емігрантів, на відміну від своїх попередників, везли в Палестину свої власні, хоча і невеликі, капітали. Це сприяло розвитку дрібного та середнього підприємництва, а також розширенню будівництва.

До кінця 20-х років єврейське населення Палестини становило 162 тис. чоловік або 17% населення країни. В єврейському секторі економіки працювало близько півтори тисячі промислових підприємств та 111 сільськогосподарських поселень. Досить успішно розвивалася система освіти. Саме в цей час іврит визнається офіційною мовою ішува та основною мовою викладання у єврейських школах, кількість яких постійно збільшується. В середині 20-х років в Палестині відкривають два вищі навчальні заклади – Єврейський університет у Палестині і Політехнічний інститут Техніон у Хайфі.

У 1935 р. розпочинається п'ята, найчисельніша, хвиля, яка тривала до 1939 р. Кількість переселенців становила близько 250 тис. чоловік, пік переселення прийшовся на середину 30-х років. Це можна пояснити тим, що в цей час до влади у Німеччині прийшли нацисти з їх програмою «остаточного вирішення єврейського питання», а також більш жорстким еміграційним законодавством у більшості європейських країн, у тому числі і США. Саме туди до того часу направлялась більша частина переселенців.

Це був час остаточного вирішення старого Східного питання і час народження нового, що призвело до гострого конфлікту, викликаного початком реалізації сіоністської програми по перетворенню Палестини в центр єврейського народу. Поява в невеликій близькосхідній країні великої кількості іноземних емігрантів, що претендували на право управляти цією територією, не могла не наштовхнутися на протидію місцевого населення. Паростки майбутнього конфлікту були пророчені саме в цей час, досить згадати події біля Стіни Плачу в Єрусалимі.

Таким чином, вже перед Другою світовою війною політичне протистояння навколо палестинської проблеми вийшло за рамки власне самої Палестини. Крім палестинських арабів, що добивалися незалежності Палестини, в цю боротьбу були втягнуті сусідні країни Арабського Сходу, сіоністський рух та провідні країни Заходу.